

Dörren till inflytande

”Demokrati, delaktighet och inflytande har att göra med makt. Den som får delta och har inflytande har makt att påverka utvecklingen.”

Ur Ungdom och makt

Nordiska ministerrådet

inrättades 1971 som ett samarbetsorgan mellan de nordiska ländernas regeringar. Ministerrådet lägger fram förslag till Nordiska rådets sessioner, vidarebefordrar rådets rekommendationer, rapporterar till Nordiska rådet om samarbetets resultat samt leder arbetet inom olika sektorer. Statsministrarna har ett överordnat ansvar för samarbetet, som i övrigt koordineras av samarbetsministrarna och den nordiska samarbetskommittén. Ministerrådet sammanträder i olika sammanställningar beroende på vilka frågor som ska behandlas.

Nordiska rådet

bildades 1952 som ett samarbetsorgan mellan parlamenten och regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige. Finland anslöt sig 1955. Färöarnas, Grönlands och Ålands delegationer ingår i Danmarks respektive Finlands delegationer. Rådet består av 87 valda medlemmar (parlamentariker). Nordiska rådet är initiativtagare och rådgivande samt har kontrollerande och pådrivande uppgifter i det nordiska samarbetet. Nordiska rådets organ är plenarförsamlingen, presidiet och utskotten.

ANP 2004: 768

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2004

ISBN 92-893-1063-4

Tryck: Akaprint as, Århus 2004

Formgivning: Marina Wiking/Satsa Samhällsinformation

Textbearbetning: Carina Roxström/Satsa Samhällsinformation

Foto: Johanna Hanno

Upplaga: 1 800

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningen.

Fler publikationer från Nordiska rådet och ministerrådet finns på www.norden.org/publikationer

Nordiska ministerrådet
Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Telefon (+45) 3396 0200
Telefax (+45) 3396 0202
www.norden.org

Nordiska rådet
Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Telefon (+45) 3396 0400
Telefax (+45) 3311 1870

Utveckla demokratin

Varje nordiskt land har i dag en nationell målsättning att unga medborgare ska få ett ökat inflytande. Inte enbart i frågor som specifikt rör unga utan också mer generellt. Ungdomspolitik skär genom alla samhällsfrågor. Unga människors inflytande och delaktighet är viktigt. Både för att förbättra deras levnadsvillkor och utveckla demokratin.

Med den nationella visionen som grund återstår att förverkliga ungas inflytande på lokal nivå. Vilka erfarenheter kan användas för att få bra resultat?

Hittills har det inte funnits någon samlad utvärdering och vägledning. Trots stora satsningar på att samla statistik och göra utvärderingar har det visat sig svårt att mäta några direkta effekter av olika projekt på området. Beskrivningar av kommuner som inrättat ungdomsråd finns, men knappast några studier som undersökt på vilket sätt unga har påverkat politiken. Likaså är det sparsamt med analyser som kan visa om ungdomars möjlighet till delaktighet och inflytande påverkar deras fortsatta politiska engagemang.

Under hösten 2003 kontaktade Elisabet Edfast-Ljungberg forskare och myndigheter i samtliga nordiska länder för att samla in utvärderingar och rapporter på området. Det materialet ligger i huvudsak till grund för både rapporten *Dörren till inflytande – en studie av ungas inflytande i Norden* och innehållet i denna skrift.

Vi kan här, med utgångspunkt från forskning, statliga utredningar och utvärderingar av lokala projekt lyfta fram både hinder och möjligheter för ungas inflytande och delaktighet i den formella strukturen.

I följande introduktion beskriver vi de nödvändiga ingredienser som behövs för att bana väg för ungdomars inflytande och ger exempel på hur olika ungdomspolitiska strategier prövats i våra nordiska länder. Vissa saker är väl kända men tål att upprepas. Andra hoppas vi kan inspirera och bana väg för alla som vill veta mer om vad som är viktigt för ett framgångsrikt arbete.

För en lyckad ungdomspolitik

Vissa förutsättningar är avgörande för ungdomars möjlighet till inflytande. Den första är att politiker och tjänstemän förstår vad som avses med ungas inflytande och vilket syfte det ska ha i den lokala politiken. Utan en medvetenhet om varför projekten påbörjas blir budskapet oklart och målen svåra att sätta.

I många kommuner saknas ett sådant tydligt syfte. Olika forum inrättas med mer eller mindre otydliga intentioner. Ofta betonas både vikten av ungdomars inflytande och ungdomars fostran till det politiska systemet. Det brukar resultera i ett komplicerat förhållningssätt till ungdomsgruppen. Dels anser man att ungdomarna är ett framtidshopp med kraft, energi och nytänkande som berikar och utvecklar det politiska systemet, dels att de behöver fostras för att passa in i rådande system.

Om huvudsyftet med ungdomars inflytande är att de ska lära sig det politiska systemet finns det risk för att den kraft och förnyelse man hoppats på går om intet. För ungdomarna betyder det att deras möjlighet till inflytande döljs bakom en stängd dörr. Onåbar för alla som inte lärt sig den politiska kod som redan bestämts av vuxenvärlden.

Delaktighet en fråga om makt

Verklig delaktighet är viktig för alla människor, oavsett ålder. Det är först när de egna idéerna och synpunkterna har verklig betydelse för politikens innehåll som intresset och engagemanget kan hållas kvar. Det gäller inte minst för unga människor.

”Vad är det för mening med att göra ett jobb om ingen är intresserad av resultatet? Varför tala om delaktighet och möjligheter till påverkan om ingen tar en på allvar? Det största hotet mot idén om ungdomsfullmäktige är att de beslutande församlingarna eller tjänstemännen bakom dem inte vågar och vill släppa ifrån sig makt. Det är farligt att tala om delaktighet och demokrati om resultatet visar sig vara bara kulisser. Skendemokrati leder knappast till önskat resultat”.

Ur rapporten Ungt grepp om samhällsfrågorna

För att ungdomar ska nå full delaktighet måste de som har makten dela med sig av den när det gäller att bestämma vilka frågor som är viktiga. Det görs i dag på vissa platser, men sällan med tydlig

medvetenhet. Ungdomars deltagande förvandlas ofta till ett alibi när vuxenvärlden fattar mer övergripande beslut. Resultatet blir att unga, och den resurs de var tänkta att tillföra, osynliggörs. Möjligheten till inflytande blir en glasdörr. Ungdomarna får titta in men förblir stående utanför.

Ungdomsfrågor rör många områden

Det är viktigt att ungdomspolitiken greppar över alla sektorer. Ungdomspolitiken rör många olika politikområden – inte enbart dem som vuxenvärlden anser vara ungdomars angelägenheter.

Om ungdomar alltid hänvisas till politikområden som anses vara traditionella ungdomsfrågor – till exempel skola, kultur och fritid – får de aldrig inflytande i hela den politiska sfären.

Om ungdomar alltid betraktas som en speciell grupp med vissa speciella intressen finns det en risk för att de blir både utestängda och marginaliserade.

Om omgivningens föreställning är att ungdomar bara vill eller kan utöva inflytande i vissa frågor kan ungdomarna börja se sig själva som personer med begränsade möjligheter och agera därefter.

Kontinuitet ger stadga

Det är viktigt att hela den kommunala förvaltningen stödjer det ungdomspolitiska arbetet och försäkrar sig om att målsättningarna verkligen implementeras i den praktiska verksamheten. Allt för ofta drivs verksamheter för unga i projektform. Det medför brist på kontinuitet, särskilt om projektet inte används på riktigt av vare sig politiker eller tjänstemän. Oavsett om ungdomarna kommer och går – inte minst på grund av generationsväxlingar – och oavsett förändringar i organisationen måste ansvaret för ungdomspolitiken hållas levande och vara väl förankrat i kommunen.

Ungdomspolitiska handlingsplaner är värdefulla som arbetsredskap för alla aktörer. Både för att tydliggöra syftet med ett projekt och som stöd vid en utvärdering. Handlingsplanen fungerar bäst om den tas fram genom dialog med ungdomarna och används som ett aktivt dokument. Revidera den ofta. Städa bort det som är åtgärdat eller inte längre är lika prioriterat som när planen formulerades.

Vuxenvärldens stöd är avgörande

Det kan inte nog betonas att vägen in i maktens boningar kräver både karta och kompass. Utrustade med dessa hjälpmedel kan ungdomarna komma en bra bit på väg. Men hindren är ändå inte undanröjda om ingen vet hur kartan ska läsas eller i vilken riktning kompassnålen pekar.

Därför behöver unga kontinuerligt stöd från vuxenvärlden. Risken är annars att möjligheten till inflytande blir till en svängdörr. Den

öppnas men har lika snabbt snurrat ett varv för att släppa ut ungdomarna med en förstärkt bild av politik som något meningslöst och ointressant.

När unga får stöd och hjälp och när deras åsikter tas helt och fullt på allvar på alla områden står dörren öppen. Då finns det möjlighet för unga människor att ta klivet in. Det är först då ungdomars deltagande och inflytande blir en resurs som bidrar till att utveckla demokratin.

Formulera syfte och mål

- Vad vill vi uppnå med vår ungdomspolitik?
- Hur ser vi på ungas inflytande?
- Vilka områden ska omfattas? Vilka frågor ska de unga vara med och besluta om/ge synpunkter på?

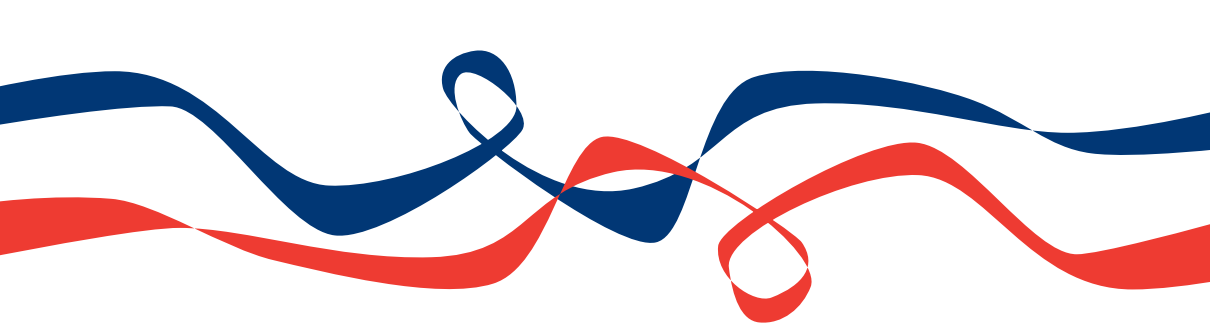
Gör syftet tydligt för

- ungdomarna. Så att både deras möjligheter och begränsningar i de kommunala beslutsprocesserna är tydliga.
- förtroendevalda. Så att de blir medvetna om vilken roll de vill se ungdomarna i.
- tjänstemännen. Så att de kan verkställa de politiska besluten och vara ett stöd för ungdomarna.

Att diskutera

- Hur mycket makt är vi villiga att dela med oss av?
- Hur tar vi reda på vad ungdomarna i vår kommun tycker är viktigt?
- Vem/vilka i kommunen är ansvariga för ungdomspolitiken?
- Vem/vilka ansvarar för utvärdering av ungdomspolitiken?

Norge

Barn och ungas möjligheter till inflytande har under många år varit en viktig fråga i Norge. Redan 1981 tillsattes en Barnombudsman, den första i världen, för att bevaka barns och ungdomars uppväxtvillkor och att norsk rätt och förvaltningspraxis följer FN:s barnkonvention. Barns och ungdomars rätt att bli hörda och deras rätt till gradvis självbestämmande enligt barnkonventionen gäller som norsk lag.

På nationell nivå har centrala myndigheter i flera år medverkat till att stärka barns och ungdomars uppväxtvillkor. Bland annat genom att stödja ett omfattande försöks- och reformarbete och utveckla nya möjligheter och tjänster.

En vanlig benämning på inflytandeorgan för barn och unga på lokal nivå är de barn- och ungdomsråd som finns i omkring 340 av 434 norska kommuner.

En översikt visar att det finns stora skillnader mellan kommunernas arbete både när det gäller mandat, möjligheter till deltagande, verksamhetsområden, grad av inflytande, möjligheter för samarbete och resultat.

Några kommuner har lagt mindre vikt vid inflytande och mer vid utbildning i demokrati. Andra kommuner är övertygade om att barn och ungdomar ska ha ett verkligt inflytande och kunna se synliga resultat av sina förslag, både på kort och lång sikt.

I Norge har två principer för arbetet visat sig viktiga:

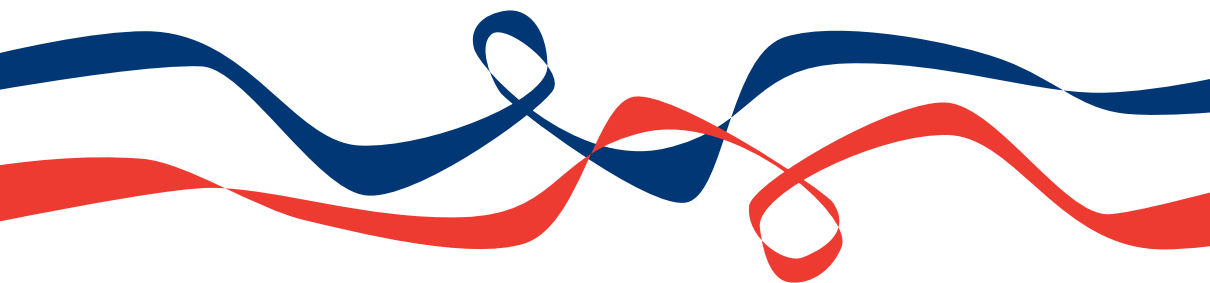
- Ett systematiskt arbete med årliga uppföljningar för att vidareutveckla arbetet.
- En försäkran om att alla åldersgrupper får möjlighet att delta.

Det har också visat sig att kommuner som arbetat fram en egen form för barn och ungdomars medverkan, utan att kopiera andra kommuner, har störst möjligheter att lyckas i sitt arbete. Det gäller särskilt de kommuner där barn och ungdomar fått egna medel att förfoga över och makt att fatta vissa beslut.

En framtida utmaning för den norska ungdomspolitiken är att få barns och ungdomars deltagande och inflytande så fast förankrat i den kommunala verksamheten att det ingår som en naturlig del i det ordinarie arbetet.

Exempel

- ☐ På vårt daghem anordnar vi varje år strukturerade intervjuer med femåringar där varje barn får möjlighet att framföra synpunkter på sin vardag. Det uppskattas mycket både av barn och personal. Intervjuresultaten ligger sedan till grund för kommunens daghemspolitik.
- ☐ Vårt ungdomsråd har träffat avtal med lokaltidningen om en fast ungdomsspalt och återkommande ungdomssidor. När de publiceras

distribueras tidningen gratis till eleverna i kommunens skolor. Ungdomsrådet har också fått sändningstid i lokalradion för att informera om sitt arbete.

- ❑ Barn- och ungdomsrådet hos oss brukar anställa en person med koordinerande funktion för olika projekt. Anställningarna varierar från deltid till heltid. Ett häfte med råd och anvisningar finns som stöd för arbetet.
- ❑ Vår kommun anordnar årliga möten där representanter för elevrådet framställer sina behov för politikerna. Eleverna måste motivera varför det är viktigt, redogöra för kostnadsramar och planerad egen insats. Medan ungdomarna tar en paus fattar politikerna beslut om vad som kan genomföras och hur mycket pengar som ska anslås. Medlen överförs snabbt till respektive elevråd med krav på slutrapport.

I ett forskningsperspektiv

Statsvetaren Marit Skimmel kartlade år 2000 Norges barn- och ungdomsråd för att undersöka deras roll i den lokala demokratin. Undersökningen, som omfattar 182 kommuner med barn- och ungdomsråd, visar att huvuddelen av råden initierades av den kommunala förvaltningen och inte av ungdomarna själva – det vill säga iscensattes uppifrån av vuxna och inte som svar på ungdomarnas behov.

Politikernas och förvaltningens motiv att starta ungdomsråd var oftast att få information från barn och ungdomar som brukargrupp. Ett nästan lika vanligt motiv var att bidra till ungdomarnas politiska deltagande och demokratiska fostran.

Många kommuner menade att barn- och ungdomsråden kan bidra till att minska utflyttningen av unga. Genom att barn och ungdomar får vara med och påverka sin närmiljö minskar deras benägenhet att flytta från hemorten.

Att diskutera

- Styr barn- och ungdomsrådets verksamhet i vår kommun mer av vuxenvärldens förväntningar än av ungas behov? På vilket sätt kan vi förändra det?
- Vill vår kommun skapa ökat utrymme för ungdomarna att sätta sin egen dagordning? På vilket sätt kan vi göra det?
- Hur ser vi i vår kommun på vikten av små barns inflytande?

Danmark

Särskilda organ för ungdomsinflytande är ingen ny företeelse i Danmark. Redan under 1980-talet inrättades en rad ungdomsråd – ofta på initiativ från politiker. Många av råden gavs ingen självständig kompetens, lite eller inget ekonomiskt/administrativt stöd och kom så småningom att avvecklas.

Under 1990-talet tog unga medborgare själva initiativet till nya råd. Ungdomarna kände behov av att framstå som en grupp med speciella behov och krävde att få delta som en protest mot långa beslutsvägar. Det innebar vändningen av utvecklingen för ungdomsråd i Danmark.

En undersökning av dansk ungdomspolitik från 2001 visar att en fjärdedel av Danmarks kommuner har en samlad ungdomspolitik och att ytterligare 21 procent arbetar med en sådan. Drygt hälften av kommunerna satsar på särskilda organ för ungas inflytande. I dessa är ungdomsfullmäktigen vanligast. Mer än en tredjedel har möjlighet att ge synpunkter i kommunala frågor som rör ungdomar. I vissa fall har de också en formell förslags- eller initiativrätt till kommunens nämnder eller till kommunstyrelsen.

Danmark har en lång tradition av att involvera ungdomsorganisationer som formella remissinstanser vid lagstiftning. I synnerhet Dansk Ungdoms Fællesråd, DUF, som är representerat i olika kommittéer för bland annat utbildningsfrågor, mänskliga rättigheter, konsumentfrågor och implementering av Barnkonventionen.

Exempel

- ☐ I vår kommun har vi utarbetat en ungdomsprofil och en politisk vitbok. Ungdomsprofilen togs fram genom en enkätundersökning bland kommunens alla 14- till 25-åringar. Samtidigt tillsattes en arbetsgrupp med representanter från Børn- og Ungeforvaltningen och Kultur- og Fritidsforvaltningen. Vid en temadag fick kommunens förtroendevalda information om enkätundersökningens resultat. Därefter kunde de besluta om strategierna för sin ungdomspolitik.
- ☐ Flera möten mellan politiker och ungdomar la grunden för ungdomssekretariatet i vår kommun. Samtliga förslag som kom upp under mötena presenteras i en katalog och behandlades av en arbetsgrupp. Gruppen föreslog ramarna till en ungdomspolitik med målsättningar, insatsområden och handlingsplaner. Förslagen gick vidare till samtliga politiska nämnder och en ny temadag hölls inför kommunfullmäktige. Efter två offentliga öppna möten revideras förslagen. Med utgångspunkt från dem fattade kommunen beslut om sin sektorsövergripande ungdomspolitik.
- ☐ Vid ett årligt återkommande kulturevenemang i vår kommun deltar flera hundra ungdomar med målning, dans och musik.

Arrangemanget har egen budget och kräver hög grad av planering. Ungdomar från ungdomsrådet och andra ungdomsgrupper sköter allt arbete. Samtliga är med under hela processen från idé till genomförande och får erfarenhet både av att samarbeta och gemensamt fatta beslut.

I ett forskningsperspektiv

Forskarna Jimmie Gade Nielsen och Gitte Klintegaard har samlat ett antal framgångsfaktorer för lokal dansk ungdomspolitik:

- Utformningen av ungdomspolitik bör betraktas som en utvecklingsprocess som kan ta ett par år och i vissa fall sträcka sig över en ännu längre period. Under den tiden bör arbetet löpande justeras och revideras.
- En kontinuerlig dialog mellan ungdomar och kommunens tjänstemän och politiker bör planeras in redan i processens inledning. Ungdomarna ska ha möjlighet att diskutera vilka förväntningar de har i förhållande till utformningen av kommunens ungdomspolitik. Samtliga beslut under arbetets gång ska förmedlas och tydliggöras så att alla känner sig involverade i processen.
- När ungdomspolitik har formulerats är det viktigt att den kommunala förvaltningen stöttar den och försäkras om att politikens målsättningar implementeras i den praktiska verksamheten.

Jimmie Gade Nielsen och Gitte Klintegaard belyser också de problem som kan uppstå när kommunen anställer ungdomar för att leda ett ungdomsprojekt. Ungdomarna slits ofta mellan sina olika uppgifter; att dels tillvarata de ungas intressen, dels fungera som förvaltare för kommunen.

Att diskutera

- Utvecklingsprocesser tar tid. Hur lång tid avsätter vi till den processen i vår kommun? Hur går vi tillväga?
- På vilket sätt främjar vi dialogen mellan ungdomar och vuxna?
- Den kommunala beslutsprocessen är långsam och ungdomar är ofta ivriga att komma i gång. Hur kan vi förena dessa omständigheter?

Finland

Ungdomspolitiken i Finland regleras genom en lag om ungdomsarbete från 1995. Lagen syftar till att förbättra ungas levnadsförhållanden och stödja medborgarverksamhet bland unga. Förutom ungdomsarbetslagen finns det nationella och lokala målsättningar för att alla medborgares inflytande ska öka. Där inbegrips också unga människor.

Ungdomsarbetet, liksom att besluta om metoder och åtgärder för att förbättra ungas levnadsvillkor, är kommunernas ansvarsområde. Ungdomsväsendet har kommit att placeras som en del av fritids-, kultur- eller utbildningsnämnderna. Det innebär att ungdomsnämnderna har blivit färre och antalet förtroendevalda med speciell kompetens på ungdomsfrågor har minskat. Det faktum att ungdomsfrågor många gånger har en lägre status än till exempel idrottsfrågor bidrar också till att ungdomsväsendet kommit i skymundan.

”Det centrala problemet när det gäller ungdomspolitik i kommunerna är bristen på status. Trots att det gäller att sköta om kommunens viktigaste resurs – de framtida kommuninnevånarna – sköts frågor som gäller ungdomsväsendet dåligt jämfört med många andra områden.”

Ur rapporten Det Kommunala Ungdomsarbetet på 2000-talet

För att stödja ungas intresse att delta och erhålla medborgarfärdigheter har en mängd lokala projekt inrättats. Ungdomsfullmäktige och övriga motsvarande verksamhetsformer har stor betydelse. Likaså elevkåren i skolan. Genom att vara med där och fatta beslut anses ungdomarna få en naturlig inskolning i samhället. Skolan kan också medverka till att kunskaper om nätdemokrati sprids genom att modeller för det finns med i skolarbetet. Undervisningsministeriet har tillsammans med Alliansi, den nationella paraplyorganisationen för Finlands ungdomsorganisationer, satsat på demokrati via Internet. Projektet gör det möjligt för ungdomar att påverka sin livssituation och kan användas på skolor och ungdomsgårdar.

Exempel

- ☐ I vår kommun anordnar vi seminarier där förtroendevalda och tjänstemän tillsammans med ungdomar diskuterar vilka möjligheter ungdomar har i utflytningsbygder. Ungdomsfullmäktige har bildats och ungdomarna har rätt att närvara vid fullmäktigemöten och idrotts- och ungdomsnämndernas sammanträden.
- ☐ I vårt ungdomsfullmäktige arbetar ungdomarna i projektgrupper med olika frågor som kollektivtrafik, utbildning, fritid, datateknik och stadsplanering.
- ☐ I vår kommun har vi Insyn i förvaltningen – dagar då barn och ungdomar får besöka stadshuset och träffa de personer som ansvarar

för olika verksamheter. På så vis får de unga kunskap om hur förvaltningen fungerar.

I ett forskningsperspektiv

I en utvärdering av ungdomsarbetet i Finland poängteras att ungas deltagande i de demokratiska besluten har ett viktigt socialiseringsmål.

”Att få unga att delta i beslut som rör den egna gruppen är ett av det viktigaste målen för samhällslig fostran.”

Ur rapporten Det kommunala ungdomsarbetet på 2000-talet

Rapporten konstaterar att när ungdomsarbetet i kommunerna är som bäst sammanfaller det med goda förutsättningar för att förbättra de ungas levnadsförhållanden och ordna god ungdomsverksamhet. Utgångspunkten för att bedriva god ungdomspolitik är att man känner till de ungas verkliga livsvillkor och kan utveckla dem. Vidare att både beredning och beslutsfattandet utnyttjar sin sakkunskap över förvaltningsgränserna.

Finska Kommunförbundet lyfter i en annan rapport fram vikten av en sektorsövergripande ungdomspolitik.

”Realiseringen av idéer och problemlösningen kräver gott samarbete mellan flera olika förvaltningar. Ungdomars behov uppstår inte sektorsvis och de kan inte heller lösas inom ramen för den gamla sektorsförvaltningen.”

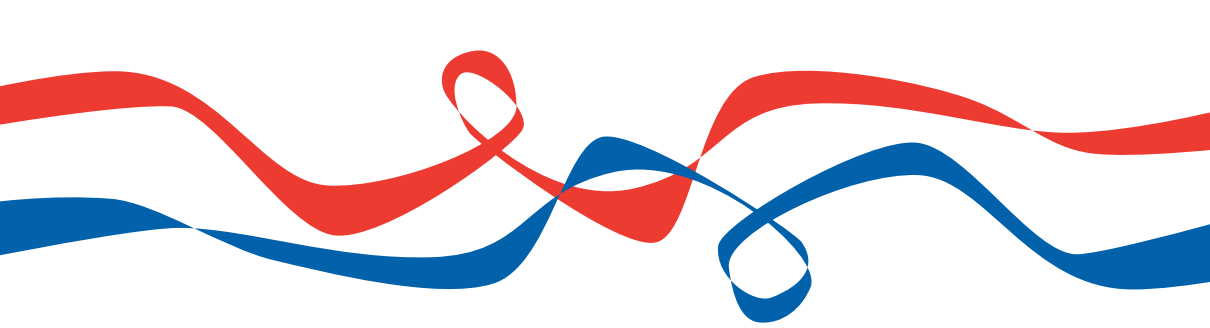
Ur rapporten Ungt grepp om samhällsfrågorna

På många håll finns uppfattningen att när det finns en grundläggande enighet om vikten av att ungdomar deltar i den lokala demokratin spelar det inte så stor roll varifrån initiativet kommer. I de flesta finska kommunerna har initiativen kommit från kommunfullmäktige och då främst från unga kommunfullmäktigeledamöter.

Från forskarhåll framhålls vikten av att ungdomarna har en egen budget att förvalta över och ett ordentligt stöd av sina föräldrar, etablerade tjänstemän, föreningar, byaråd, lärare, elevkårer och ungdomsorganisationer. Mediabevakningen lyfts också fram som en framgångsfaktor.

Att diskutera

- Varför är det viktigt varifrån initiativet till ungas inflytande kommer?
- På vilket sätt kan media gynna ungdomars inflytande på lokal nivå?

Island

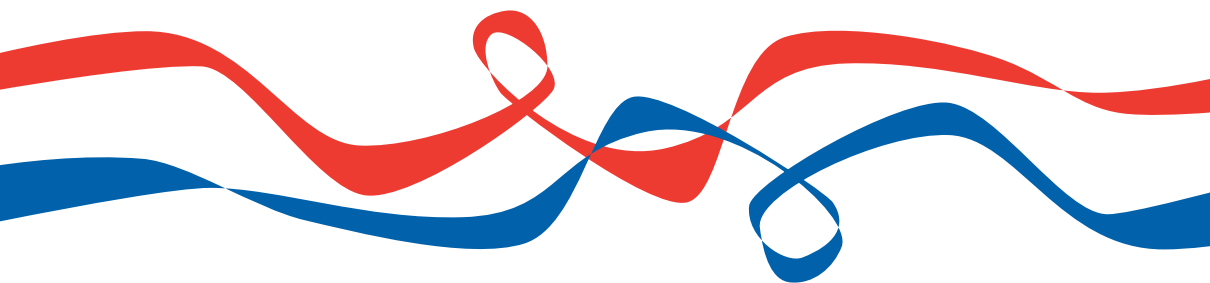
På Island finns det ingen motsvarighet till övriga nordiska länders strategidokument om en sektorsövergripande ungdomspolitik på nationell nivå. Därmed inte sagt att Island inte arbetar med ungdomspolitik och ungdomars inflytande. Betydelsen av att alla har inflytande över sitt eget liv och därför är ansvarig för sättet att leva i samhället är ett grundläggande förhållningssätt när demokrati och ungdomar diskuteras. Rösträttsåldern är 18 år, men delaktighet i samhället eftersträvas tidigare.

Islands första Barnombudsman inrättades 1995 och tillsätts av Islands president för fem år i taget. Ombudsmannen ska arbeta för att förbättra barns villkor och tillvarata deras intressen, rättigheter och behov. Det sker genom att påpeka missförhållanden och ge förslag till förbättringar till gagn för barn. Ombudsmannens arbete riktar sig till såväl statliga som kommunala myndigheter, enskilda och föreningar.

Island har ett Statligt Ungdomsråd, State Youth Council, med fem medlemmar. Medlemmarna utses av Kommunförbundet, Union of Local Authorities, och landets ungdomsorganisationer. Det sker vid ett möte där alla ungdomsorganisationer är samlade för att välja ut sina representanter bland de nominerade. Ordförande och vice ordförande, som har stor erfarenhet av arbete inom ungdomsorganisationer, utses direkt av ministern. Mandatperioden är två år.

I syfte att öka unga människors delaktighet och inflytande har Reykjavik ungdomsråd etablerats. Det övergripande målet är att utbilda och träna unga människor i demokratiska metoder. Efter ett år får ungdomsrådets medlemmar ett diplom som visar att de nått denna kunskap. Målsättningen är att få ett större fokus på ungdomar och på frågor som betyder något för ungdomar. Arbetet stöder sig på FN:s Barnkonvention men inspireras också av EU:s Vitbok från 2001. Från Reykjaviks ungdomsråd nomineras personer till ett sekretariat, som sedan handleder lokala ungdomsråd i vart och ett av Reykjaviks åtta distrikt.

Deltagarna i det lokala ungdomsrådet rekryteras från skolornas elevråd i respektive distrikt. Sekretariatet från Reykjaviks ungdomsråd medverkar till att ta fram en ram för vad distriktsungdomsrådet ska arbeta med under det kommande året. Sekretariatet tar inte initiativ till specifika frågor utan hjälper till att starta diskussionen i distriktsråden. I första hand gäller det att göra rådet medvetet om sin roll och sina möjligheter. Rådsdeltagarna tar fram frågeställningarna och fattar besluten med sekretariatet som mentor. Varje distriktsungdomsråd fungerar i ett år, med början under hösten. Varje distriktsråd nominerar två kandidater till Reykjaviks ungdomsråd.

Systemet med ungdomsråd och distriktsungdomsråd har fungerat sedan år 2001 och har utvecklats sedan dess. Frågor som de lokala ungdomsråden tagit fram förs vidare via Reykjaviks ungdomsråd till berörda beslutsfattare.

På flera håll har man också arrangerat konferenser och workshops där ungdomars situation på Island diskuterats.

För att synliggöra rådets arbete har deltagarna skrivit artiklar som lokalpressen publicerat. Projektet Medier som framgångsfaktor har varit framgångsrikt inte minst för att de gjort Reykjaviks beslutsfattare medvetna om ungdomars kapacitet och behov. En av deltagarna i Reykjavik säger om sitt deltagande att det bästa med rådet är att unga människor får saker att hända och samtidigt har roligt.

”The best part is being part of this group of young people trying to make things happen and having fun while doing it.”

Att diskutera

- ☐ Hur viktigt är det att formalisera ungdomspolitik?
- ☐ Behöver de lokala ungdomsråden en nationell motsvarighet?

Sverige

Fram tills för ett par decennier sedan var svensk ungdomspolitik begränsad till skola, fritid och föreningsliv. Under senare år har utvecklingen förskjutits från en sektorsuppdelad till en sektorövergripande ungdomspolitik.

Även synen på ungdomar har förändrats – från att betraktas som passiva objekt för åtgärder till att ses som aktiva deltagare med inflytande över sin tillvaro. En bidragande faktor för den utvecklingen var FN:s världsungdomsår 1985. Året därpå utsågs Sveriges första ungdomsminister. Ett antal ungdomspolitiska propositioner har även varit vägledande för svensk ungdomspolitik.

2004 presenterade regeringen den senaste ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma – rätt till välfärd*. I den föreslås två nya övergripande mål för den nationella ungdomspolitiken:

- Ungdomar skall ha verklig tillgång till välfärd.
- Ungdomar skall ha verklig tillgång till makt.

Propositionen föreslår också en ny modell för resultatredovisning. De övergripande målen ska följas upp och redovisas inom följande fem sektorsövergripande huvudområden: lärande och personlig utveckling, hälsa och utsatthet, inflytande och representation, egen försörjning samt kultur och fritid.

På lokal nivå har särskilda organ för ungdomars delaktighet och inflytande funnits i Sverige sedan mitten på 1980-talet. Det finns många olika former och beteckningar för dem. Ett vanligt samlingsnamn är ungdomsråd. En annan vanlig form för dialog mellan ungdomar och förtroendevalda är ungdomsparlament eller ungdomsting. Det är möten som arrangeras regelbundet under en till två dagar där ungdomar får möjlighet att föra fram sina viktiga frågor.

Ytterligare en form för dialog är öppna forum eller rådslag. De anordnas utan den regelbundenhet som ungdomsparlament och ungdomsting har. Där förs en diskussion mellan ungdomar med förtroendevalda som åhörare eller mellan ungdomar och förtroendevalda.

Många kommuner har anställt en tjänsteman som ungdomsombud eller ungdomslots. Uppdraget är att stödja ungdomarnas initiativ och fungera som talesman. Vissa kommuner genomför konsekvensanalyser. Det innebär att kommunen tar reda på om och hur den förda politiken tagit hänsyn till ungdomars behov och synpunkter.

I många kommuner finns någon form av ungdomspolitiskt handlingsprogram där man formulerar målsättningar för vilken ungdomspolitik kommunen avser att föra. Handlingsprogrammen kan fungera både som styrdokument för kommunens verksamhet och stöd för ungdomarna. Ofta deltar ungdomar aktivt i planeringen.

Exempel

- ❑ I vår kommun har vi ett ungdomsforum där elever från samtliga gymnasieskolor medverkar. Ungdomarna får möjlighet att lyfta frågor som är viktiga för dem. Forumet genomförs varje år och frågorna ställs till en panel av förtroendevalda. Dialogen mellan ungdomar, berörda tjänstemän och förtroendevalda sker direkt. Behandlade frågor utgör sedan huvuduppgiften för en samverkansgrupp bestående av förtroendevalda, tjänstemän, polis, elevrådsrepresentanter och ungdomsrådsrepresentanter.
- ❑ Ungdomsrådet i vår kommun är placerat direkt under kommunstyrelsekontoret vilket betyder att ungdomsfrågorna får central betydelse. I de politiska riktlinjerna betonas barn- och ungdomsperspektivet. Den politiska majoriteten formulerar varje mandatperiod ett övergripande styrdokument för hela kommunen. Varje år gör samtliga nämnder och styrelser en uppföljning för att redovisa hur man arbetat med frågorna.
- ❑ I vår kommun anordnas varje år en barnhearing och ett ungdomsforum där barn och ungdomar får möjlighet att diskutera sina frågor med förtroendevalda. Nämnden ska ha en verksamhetsplan med beskrivning av hur barn och ungas inflytande ska tillgodoses. Lokala skolstyrelser med elever, personal och föräldrar ska uppmuntras. Ungdomars arbetslöshet ska bekämpas och byggandet av bostäder för unga ska prioriteras. Kommunens internationella kontakter för ungdomar ska utvecklas. Checklistan ska användas när respektive nämnd fattar beslut och ska varje år utvärderas av politiker, tjänstemän, barn och ungdomar.

I ett forskningsperspektiv

För att ungdomar ska få inflytande och verklig makt har sociologen Adrienne Sörbom lyft fram ett antal framgångsfaktorer:

- För att ge unga verklig makt krävs att de släpps in i beslutande organ.
- Politikerna måste ha insikt om hur mycket makt de är villiga att dela med sig av.
- Ungdomspolitik handlar inte enbart om inflytande. Välfärd och inflytande hör ihop.

Adrienne Sörbom framhåller vikten av ett uttalat och tydligt syfte bland beslutsfattare om vad som avses med ungas inflytande. Utan ett sådant finns det risk att ungdomar istället börjar misstro politikerna.

Hon betonar också att det måste vara klart vilka områden forumet ska ha inflytande över innan arbetet börjar. Handlar det om ungdomsfrågor i form av verksamhet för ungdomar, ett brukarinflytande, eller handlar det om ungas rätt att som medborgare uttala sina åsikter

i alla frågor? Blandas rollerna samman blir det problematiskt för både politiker och tjänstemän, men framförallt för ungdomarna.

Samma slutsatser har Elisabet Edfast-Ljungberg kommit fram till i sin kartläggning av ungdomsråd i svenska kommuner.

Att diskutera

- Vilka forum för inflytande vill vi ha i vår kommun?
- På vilket sätt hör inflytande och makt ihop? Hur ser det ut i vår kommun?
- På vilket sätt hör hälsa och utsatthet samman med ungdomars inflytande? Hur ser det ut i vår kommun?

Lästips

Barne- og familiedepartementet (2003) Mer innflytelse til barn og ungdom. Oslo.

Dansk Ungdomsfællesråd (2001) Undersøgelse af kommunernes ungdomspolitik januari 2001. København.

Engelstad, F og Ødegård, G (2003) Ungdom, makt og mening. Makt- og demokratiutredningen 1998–2003. Gyldendal Norsk Forlag AS. Oslo.

Finlands kommunförbund (1999) Ungt grepp om samhällsfrågorna. Helsingfors.

Ljungberg, E (2000) Viljan finns. Svenska Kommunförbundet. Stockholm.

Ljungberg, E och Norling, A (2001) Ungdomsråd – socialisation och revolution på samma gång. SOU 2001:48, bilagor till betänkandet av Kommundemokratikommittén. Stockholm.

Nielsen, J G och Klitgaard, G (2002) Veje til en ungdomspolitik – en inspirationskatalog om kommuners arbejde med unge. Socialministeriet og Undervisningsministeriet. Undervisningsministeriets forlag. København.

Reykjavik Youth Council Empowerment, Introductions on means and Methods of Democracy and Youth Councils in Reykjavik. Reykjavik.

Skimmeli, M (2000) Medvirkning fra barn og unge i lokaldemokratiet. Kartlegging og analyse av barne- og ungdomsråd i norske kommuner. Hovedoppgave i statsvitenskap NTNU. Trondheim.

Sörbom, A (2003) Den goda viljan, en studie av politik i nio kommuner. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:5. Stockholm.

Undervisningsministeriet, Finlands kommunförbund, Delegationen för ungdomsärenden, Ungdomsforskningsnätet och Allians (2001) Kunnallisen nuorisotyön arviointi, Det kommunala ungdomsarbetet på 2000-talet. Helsingfors.

Undervisningsministeriet (2004) Ungdom i Finland. Helsingfors.

Nordiskt ungdomssamarbete

Dörren till inflytande är utgiven av Nordiska ungdomskommittén (NUK). Nordiska ungdomskommittén är Nordiska ministerrådets rådgivande och koordinerande organ i alla frågor rörande barn och unga. NUK har bland annat fokus på, hur barn och unga aktivt kan delta i alla delar av det nordiska samarbetet. Kommittén lägger vikt på, att alla barn och unga skall kunna delta i nordiskt samarbete, oavsett deras bakgrund och var de bor i Norden. NUK har också till uppgift att förmedla nordisk ungdomsforskning och att koordinera det nordiska samarbetet om barn och unga på europeiskt plan. NUK har också två stödordningar. En för projekt och en för samarbete mellan nordiska ungdomsorganisationer. Mera upplysningar finns på Ciriuss' hemsida: <http://www.ciriusonline.dk> under "Program och bidrag"/"Nordiska ungdomskommittén". Ansökan skall ifyllas direkt på internettet på adressen: <http://www.ciriusonline.dk/visaktivitet.asp?Id=3631&Menu=316>

norden

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K